



Podgorica 01.06.2022.

**Ministarstvo prosvjete
Crne Gore
Vaka Đurovića, Podgorica**

**Zavod školstvo
Crne Gore
Vaka Đurovića, Podgorica**

MODEL STANDARDA

za akreditaciju programa stalnog stručnog usavršavanja vaspitača u Crnoj Gori

U okviru projekta KEY – Nastavi da se usavršavaš, koji realizuje međunarodni konzorcijum koji predvodi Visoka škola strukovnih studija za obrazovanje vaspitača Novi Sad, Visoka strukovna škola za vaspitače “Mihailo Palov” iz Vršca, Visoka škola strukovnih studija za vaspitače i poslovnu informatiku “SIRMIUM” Sremska Mitrovica, Visoka strukovna škola za vaspitače Kruševac, Visoka škola strukovnih vaspitačkih studija Pirot, Univerzitet u Podgorici – Filozofski fakultet Nikšić, Univerzitet u Mariboru, Univerzitet u Baji, West Univerzitet Temišvar, Siti Univerzitet Birmingham, RIC Rakičan, Savez udruženja vaspitača Srbije, Udruženje vaspitača Vojvodine, Predškolska ustanova “Ljubica Popović”, Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja Republike Srbije, Zavod za školstvo Crne Gore i Zapadnobalkanski institute Beograd, koji su-finansira Evropska Unija u okviru programa Erasmus+ CBHE, fimovi stručnih saradnika koji čine profesori visokoškolskih institucija, vaspitači, stručna lica u regulatornim telima, edukatori pružaoci usluga stručnog usavršavanja, i nezavisni istraživači pripremili su model standard za akreditaciju programa stalnog stručnog usavršavanja vaspitača u Srbiji. Svrha ovog modela je da ukase na potencijalne i poželjne pravce razvoja Sistema stručnog usavršavanja sa akcentom na njegov podsistem akreditacionih standard i procedura.



Istraživanja i profesionalna iskustva praktičara u oblasti otkrivaju podatke koji ukazuju na potrebu da se system stručnog usavršavanja unapredi, inovira i osavremeni, kako bi postao relevantniji, inkluzivniji i fleksibilniji, i bolje odgovarao na potrebe zaspitača za stručnim usavršavanjem, kao i na promene koje se dešavaju u sistemu predškolskog obrazovanja i vaspitanja.

Profesionalni razvoj i stalno stručno usavršavanje

Profesionalni razvoj zaposlenih je sveobuhvatan proces koji uključuje stvaranje uslova i razrađenu strategiju na nivou društvene zajednice za planirani i kontinuirani proces stručnog usavršavanja i sopstvenog profesionalnog razvoja. Profesionalni razvoj zaposlenih treba posmatrati kao zahtev od opšteg značaja za profesiju, ali i kao unutrašnju potrebu pojedinaca. Na taj način on postaje deo procesa unapređivanja kvaliteta obrazovno-vaspitne prakse. Profesionalni razvoj je promena koja vodi ka postojanom izgrađivanju aktivnog odnosa prema sebi i sredini, koja nije trenutna ili ograničena na određenu situaciju ili samo jedan deo prakse.

Potreba za profesionalnim razvojem zaposlenih u obrazovnim ustanovama proističe iz dinamičnosti sistema naučno-tehničkih saznanja kao i razvojne, promenljive prirode ljudskog bića. Vreme naučnog i tehničkog progresa u kojem živimo, definiše znanje kao najveću vrednost. Društveni kontekst ima značenje dinamičnog društva koje stalno uči, pronalazi nove alternative, promenljivo je, nudi različitosti i istraživačko delovanje.

Usavršavanje nastavnika ostvaruje se kroz:

- Individualno usavršavanje
- Grupno usavršavanje.

Individualni oblik stručnog usavršavanja se ostvaruje samoobrazovanjem i samorazumevanjem: čitanjem odgovarajuće literature, hospitovanjem kod istaknutih nastavnika, teorijskim i empirijskim istraživanjima praktičara, uvođenjem inovacija u vaspitno-obrazovni rad i slično.

Grupni oblici stručnog usavršavanja se ostvaruju kroz: stručne aktivne, stručne skupove, seminare, savetovanja, simpozijume, grupne konsultacije, okrugle stolove, tribine i, sve više prisutne, programe obuke i projekte.

Stalno stručno usavršavanje kao deo profesionalnog razvoja proističe iz:

- Nemogućnosti da se u toku školovanja stekne potpuno i dovoljno obrazovanje i osposobljenost za sve pojedinačne poslove u praksi;
- Novih naučno-tehničkih saznanja;
- Novih saznanja u pedagoškim i psihološkim naukama i metodikama vaspitno-obrazovnog rada koja treba da usvoje svi nastavnici;



- *Promena u društvu koje zahtevaju stalno uvođenje novina u programe vaspitno-obrazovnog rada, a time i njihovo usvajanje od strane nastavnika;*
- *Potrebe za unapređivanjem vaspitno-obrazovnog rada i povećanja njegove ukupne efikasnosti;*
- *Potrebe nastavnika, vaspitača, stručnih saradnika, kao profesionalaca, za stalnim istraživanjem i razumevanjem sopstvene prakse.*

Ovo zahteva da se u programima stručnog usavršavanja obuhvate savremena dostignuća (teorijska i praktična) iz oblasti struke, pedagogije i psihologije.

Nosioci stručnog usavršavanja zaposlenih u obrazovanju i kreiranja različitih programa stručnog usavršavanja su same vaspitno-obrazovne ustanove, različite institucije, organizacije, preduzeća, stručna društva, udruženja.

Standardi za odobravanje programa stručnog usavršavanja zaposlenih u obrazovanju

Sistem standarda se gradi da bi se olakšala i učinila objektivnom stručna procena programa za stručno usavršavanje zaposlenih u obrazovanju.



Standardi sa indikatorima

Standard 1 - Obrazovni sistem razumije važnost profesionalnog razvoja nastavnika i podržava ga.

Sve institucije obrazovnog sistema prepoznaju važnost profesionalnog razvoja i svaka iz svoje nadležnosti preuzima aktivnosti koje omogućavaju i podržavaju profesionalni razvoj nastavnika.

Indikatori:

- + Zakonska regulativa (zakoni, pravilnici) podržava sistem profesionalnog razvoja nastavnika*
- + strategija profesionalnog razvoja na nivou obrazovnog sistema je donesena;*
- + godišnji akcioni planovi relevantnih institucija uključuju podržavanje profesionalnog razvoja*
- + obrazovno-vaspitna ustanova ima plan profesionalnog razvoja na nivou ustanove*
- + nastavnici imaju lični plan profesionalnog razvoja i vode profesionalni portfolio.*



Standard 2 - Kultura profesionalnog razvoja je razvijena

Razvijena kultura profesionalnog razvoja podržava cjeloživotno učenje nastavnika i stvara uslove za optimalan profesionalni razvoj. Nastavnici uče, promišljaju i dobijaju povratnu informaciju o svojoj nastavnoj praksi. Razvijena je posvećenost evaluaciji profesionalnog razvoja tj. konkretnih aktivnosti kako bi se utvrdio uticaj aktivnosti profesionalnog razvoja na poboljšanje nastavne prakse i postignuća učenika.

Indikatori

- ✚ individualna i zajednička odgovornost svih za unapređenje nastavne prakse;*
- ✚ saradnja među institucijama koje podržavaju profesionalni razvoj*
- ✚ saradnja nastavnika, međusobno povjerenje i uvažavanje*
- ✚ visok stepen podrške direktora profesionalnom razvoju*
- ✚ izbor aktivnosti profesionalnog razvoja zavisi od njihove efektivnosti*
- ✚ evaluacija je sastavni dio aktivnosti profesionalnog razvoja i prati promjene u kratkoročnom, srednjoročnom i dugoročnom periodu*
- ✚ koriste se različiti i pouzdani načini za evaluaciju profesionalnog razvoja.*



Standard 3 - Profesionalni razvoj se u najvećoj mjeri odvija u obrazovno-vaspitnoj ustanovi a saradničko učenje je osnovni način učenja

Obrazovno-vaspitna ustanova nije samo organizacija u kojoj se uči, već i organizacija koja uči. Kao takva, ona teži stalnom unapređenju kvaliteta svoga rada, promoviše odgovornost svih i omogućava usklađivanje ciljeva pri izradi ličnog plana profesionalnog razvoja, plana profesionalnog razvoja na nivou obrazovno-vaspitne ustanove i planova na nacionalnom nivou u skladu sa prioritetima obrazovnih strategija. Aktivnosti profesionalnog razvoja uglavnom se odvijaju u obrazovno-vaspitnoj ustanovi, najčešće u okviru timova za saradničko učenje. Nastavnici se redovno sastaju u manjim grupama da bi zajedničkim radom, učeći jedni od drugih i podržavajući jedni druge, unaprijedili svoju praksu a time i postignuća učenika.

Indikatori

- ✚ obrazovno-vaspitna ustanova u okviru svoje organizacije rada podržava timove za saradničko učenje*
- ✚ nastavnici su aktivno uključeni u planiranje, realizaciju i evaluaciju aktivnosti profesionalnog razvoja*
- ✚ nastavnici dobijaju povratnu informaciju o svojoj nastavnoj praksi i hospituju kod svojih kolega*
- ✚ podrška za promjenu nastavne prakse daje se kroz mentorstvo, refleksiju i podržavanje individualnog učenja*
- ✚ u ustanovi i među ustanovama postoje timovi za saradničko učenje*
- ✚ ICT se koristi za efikasniju interakciju i učenje.*



Standard 4 - Odabrane aktivnosti profesionalnog razvoja unapređuju kvalitet i efektivnost profesionalnog razvoja

Posvećenost profesionalnom razvoju treba da prati prepoznavanje onih aktivnosti koje su djelotvorne za unapređenje nastavne prakse i poboljšanje postignuća učenika. Mada nastavnici mogu biti uključeni u različite aktivnosti profesionalnog razvoja, istraživanja pokazuju da su neke od tih aktivnosti djelotvornije od drugih.

Indikatori

- + aktivnosti profesionalnog razvoja integrišu teoriju, rezultate istraživanja i načine kako uče odrasli*
- + aktivnost profesionalnog razvoja usklađena je sa ciljevima učenja nastavnika, njihovim stilovima, obimom očekivane promjene, radnim okruženjem i raspoloživim resursima*
- + nastavnici prolaze kroz aktivnosti učenja koje će primjenivati sa svojim učenicima*
- + nastavnici promišljaju o svojoj nastavnoj praksi i svjesno je mijenjaju*
- + nastavnici u timovima saradnički konstruišu, analiziraju, evaluiraju i sintetišu znanje i praksu*



Standard 5 - Direktori obrazovno-vaspitnih ustanova podržavaju profesionalni razvoj nastavnika i sami se profesionalno razvijaju

Od direktora se očekuju razvijene liderske vještine koje uključuju prepoznavanje profesionalnog razvoja kao jedne od prioritarnih aktivnosti i izgrađivanje struktura koje ga podržavaju kroz obezbjeđivanje neophodnih resursa (ljudski, materijalni, tehnički, vrijeme...).

Indikatori









- ✚ direktori učestvuju u aktivnostima profesionalnog razvoja*
- ✚ ustanova planira i implementira adekvatne aktivnosti profesionalnog razvoja*
- ✚ direktori ističu dobrobiti i očekivane ishode profesionalnog razvoja i podržavaju stalno unapređenje kvaliteta nastave i učenja*
- ✚ direktori podržavaju izgradnju kulture profesionalnog razvoja u obrazovnovaspitnoj ustanovi*
- ✚ direktori omogućavaju efikasno korišćenje raspoloživih resursa koji uključuju i vrijeme potrebno za postizanje ciljeva.*



Standard 6 - Profesionalni razvoj se zasniva na analizi podataka o kvalitetu nastave i učenja i rezultatima relevantnih istraživanja o tome kako se odvijaju promjene

Ustanova koristi različite izvore podataka (učionica, obrazovni sistem) da planira, prati i procjenjuje profesionalni razvoj nastavnika. Podaci iz različitih izvora omogućavaju kvalitetnije identifikovanje potreba i aktivnosti profesionalnog razvoja. To uključuje i kvalitativne i kvantitativne podatke. Promjena je proces koji se odvija tokom vremena i zahtijeva podršku za implementaciju da bi nova znanja i vještine postali dio svakodnevne prakse. Rezultati istraživanja o tome kako se odvijaju promjene koriste se da bi se podržale dugoročne promjene u nastavnoj praksi i integrisale različite vrste podrške kako za pojedine nastavnike, tako i za timove i cijelu ustanovu. Takođe, potrebno je integrisati konstruktivnu povratnu informaciju i refleksiju da bi se podržalo stalno unapređenje kvaliteta rada što omogućava nastavnicima da se tokom svoje karijere razvijaju od nastavnika početnika do nastavnika eksperta. Davanje i primanje povratne informacije zahtijeva vještinu za jasnu, neprocjenjivačku komunikaciju koja se zasniva na dokazima, posvećenosti stalnom unapređenju kvaliteta rada i odnosima povjerenja.

Indikatori:

-  analiziraju se podaci o postignućima učenika da bi se identifikovali prioriteti za profesionalni razvoj na nivou ustanove
-  analiziraju se izvještaji interne i eksterne evaluacije obrazovno-vaspitne ustanove
-  analiziraju se izvještaji o procjeni uspješnosti rada nastavnika da bi se identifikovali ciljevi LPPR-a
-  nastavnici procjenjuju efikasnost primjene inovacija i promjena u načinu rada u odnosu na postignuća učenika
-  direktori koriste različite izvore podataka da bi pratili implementaciju aktivnosti profesionalnog razvoja i njihov uticaj na nastavu i učenje
-  nastavnici su posvećeni dugoročnim promjenama, postavljaju jasne ciljeve i održavaju visok nivo očekivanja u odnosu na njihovu realizaciju
-  nastavnici promišljaju o svojoj praksi i praksi svojih kolega, primaju i daju povratnu informaciju
-  povratna informacija je blagovremena, fokusirana, objektivna, relevantna, validna i svrsishodna.



Standard 7 - Ciljevi profesionalnog razvoja usklađeni su sa standardima za nastavnike i ishodima kurikuluma.

Da bi profesionalni razvoj uticao na poboljšanje postignuća učenika, potrebno je pri identifikovanju ciljeva uzimati u obzir standarde kompetencija nastavnika i ishode kurikuluma. Kada profesionalni razvoj integriše ishode u kurikulumu i standarde kompetencija nastavnika, onda veza između učenja nastavnika i učenja učenika postaje očigledna a profesionalni razvoj vodi do poboljšanja postignuća. Kada obrazovni sistem mijenja zahtjeve u odnosu na postignuća učenika, to automatski znači i povećavanje zahtjeva prema nastavnicima u odnosu na profesionalni razvoj.

Indikatori:

- ✚ ciljevi profesionalnog razvoja usklađeni su sa standardima kompetencija nastavnika i ishodima u kurikulumu*
- ✚ ciljevi profesionalnog razvoja usmjereni su ka poboljšanjima postignuća i razvoju svih učenika*
- ✚ profesionalni razvoj odražava ono što nastavnici treba da znaju i umiju da urade da bi podržali učenje učenika*
- ✚ profesionalni razvoj je fokusiran na ishode učenja*
- ✚ profesionalni razvoj se zasniva na analizi podataka o efikasnosti nastave i učenja*
- ✚ profesionalnim razvojem nadograđuje se i razvij*

Pojmovnik termina

<i>Standard programa stručnog usavršavanja</i>	<i>Standard je dogovoreni, prihvaćeni i dokumentovani nivo kvaliteta koji treba da ispuni program stručnog usavršavanja.</i>
<i>Indikator</i>	<i>Indikator je jedinica mere odnosno pokazatelj ostvarenosti standarda.</i>
<i>Element programa</i>	<i>Element programa je osnovni, bitan deo programa stručnog usavršavanja. Elementi programa su: cilj, specifični ciljevi, ciljna grupa, sadržaj, metode, tehnike, aktivnosti, dinamika realizacije, očekivani efekti, postupci praćanja i vrednovanja, postupci za obezbeđivanje održivosti programa.</i>
<i>Cilj programa stručnog usavršavanja</i>	<i>Cilj programa izražava veoma sažeto i jasno ideju vodilju, zamisao o krajnjem ishodu neke aktivnosti ili čitavog niza tekućih ili budućih zbivanja. To je onaj dodatak, novina, koju program ima namere da stvori, izgradi.</i>
<i>Specifični cilj programa stručnog usavršavanja</i>	<i>S obzirom da su ciljevi ideje vodilje i zamišljeni opšti ishod, oni se postižu posredstvom ostvarivanja diferenciranih specifičnih ciljeva. Oni se mogu definisati u odnosu na:</i> <ul style="list-style-type: none"> • <i>sticanje znanja i usvajanje novih informacija.</i> • <i>razvijanje sposobnosti.</i> • <i>formiranje određenih uverenja, opredeljenja i konkretnih ponašanja.</i>
<i>Ciljna grupa</i>	<i>Ciljna grupa je određena grupa zaposlenih u obrazovno-vaspitnom sistemu kojoj je namenjen program stručnog usavršavanja.</i>
<i>Sadržaj programa stručnog usavršavanja</i>	<i>U sadržaju programa planira se šta nastavnik treba da usvoji tokom obuke. Sadržaji programa stručnog usavršavanja mogu da se odnose nova saznanja i dostignuća u oblasti nauke, tehnike obrazovanja i vaspitanja; kulturološka znanja i odgovaraju na potrebe obrazovno-vaspitne prakse.</i>
<i>Aktivnost u okviru programa stručnog usavršavanja</i>	<i>Aktivnost predstavlja deo programa koji dobija smisao u onoj meri u kojoj su učesnike pokrenuće i uključuje u rad u skladu sa postavljenim ciljevima. Ona stvara podsticaje i izazove za učesnike.</i>
<i>Metod(a)</i>	<i>Metoda predstavlja smišljeno i plansko postupanje radi ostvarivanja određenog cilja: To je postupak koji</i>



	<p><i>omogućava da se dođe do znanja, informacija, rezultata...</i></p> <p><i>Metoda određuje:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>kako treba da teče proces obrazovanja,</i> • <i>koje i kakve aktivnosti obavljaju pri tome učesnici.</i> <p><i>Postoje različiti pristupi u određivanju i razvrstavanju metoda.</i></p> <p><i>Neke od metoda su:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Diskusija,</i> • <i>Demonstracija/modelovanje,</i> • <i>Predavanje,</i> • <i>Posmatranje,</i> • <i>.....</i>
<i>Tehnika</i>	<p><i>Tehnika predstavlja način rada, postupak razrade metode u cilju razvijanja i usvajanja određenih veština, znanja i umenja kod učesnika.</i></p>
<i>Oblik rada</i>	<p><i>Oblik rada je forma u okviru koje se odvija proces učenja.</i></p> <p><i>Uobičajena je klasifikacija oblika rada prema broju učesnika koji istovremeno rade na određenim zadacima, pa tako imamo sledeću podelu:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ <i>frontalni,</i> ☐ <i>grupni,</i> ☐ <i>individualni i</i> ☐ <i>rad u paru.</i>
<i>Analiza stanja</i>	<p><i>Analiza stanja predstavlja postupak utvrđivanja trenutnog stanja važnog za program stručnog usavršavanja. U metodološkom značenju zadatak analize stanja je da pruži bitne podatke o svojstvima, uzrocima promena u određenom trenutku i kontekstu i putevima poboljšanja i unapređivanja obrazovno - vaspitne prakse.</i></p>
<i>Samovrednovanje</i>	<p><i>Samovrednovanje predstavlja ocenu autora o uspešnosti realizacije programa na osnovu evaluacije učesnika i lične procene.</i></p>
<i>Spoljašnje vrednovanje</i>	<p><i>Spoljašnje vrednovanje efikasnosti i primenljivosti programa u vaspitno-obrazovnoj praksi sprovodi lice koje je van vaspitno-obrazovne ustanove i institucije/organizacije koja program realizuje.</i></p>
<i>Vrednovanje primene programa stručnog usavršavanja</i>	<p><i>Vrednovanje programa pokazuje da li su aktivnosti koje se preduzimaju nakon pohađanja programa</i></p>



	<i>stručnog usavršavanja efikasne i primenljive u praksi i da li vode ka njenom unapređivanju. Kao proces neodvojivo je od planiranja i realizacije.</i>
<i>Održivost programa stručnog usavršavanja</i>	<i>Postupci za obetbeđivanje trajnosti ostvarivanja programa, njegove primene i postizanja efekata.</i>

Dokument je pripremljen uz finansijsku podršku projekta KEY, koji realizuje konzorcijum na čelu sa Visokom školom za obrazovanje vaspitača Novi Sad sa partnerima. Projekat KEY finansira EU u okviru programa Erasmus+ KA2, izgradnja kapaciteta u visokom obrazovanju.

Stavovi izneti u ovom dokumentu ne odražavaju nužno stavove EU i programa Erasmus+, kao ni institucija projektnih partnera, već isključivo stavove svojih autora.